

به نام خدا

مسئولیت مدنی سرپرستان قانونی

مؤلف :

سید امیر علی موسوی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۵)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه : موسوی ، سید امیر علی ، ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآورندگان : مسئولیت مدنی سرپرستان قانونی / مولف: سید امیر علی موسوی
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری : ۱۵۰ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۴۵۵-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : مسئولیت مدنی سرپرستان قانونی - حقوق
رده بندی کنگره : TP ۹۸۳
رده بندی دیویی : ۶۶۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۸۸۹۶۵۲۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : مسئولیت مدنی سرپرستان قانونی
مولف : سید امیر علی موسوی
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: الهام غفاری
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۵
چاپ : زبرجد
قیمت : ۳۰۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۴۵۵-۸
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم به

پدر و مادر بزرگوارم و همسر محترم ... که راه زندگی را به من آموختند. عزیزانی که وجودم برایشان همه رنج بود و وجودشان
برایم همه مهر، مویشان سپیدی گرفت تا رویم سپید بماند. و نیز تقدیم به اساتید گرانقدرم،
که بدون شک راهنمایی-ها، صبر و همدلی ایشان مهم-ترین دلیل موفقیتیم در این مقطع بوده است

فهرست

کلیات کتاب.....	۱۳
مقدمه	۱۳
فصل اول: مفاهیم بنیادین	۱۵
مبحث اول - مسئولیت مدنی	۱۵
گفتار اول - مفهوم مسئولیت مدنی در حقوق اسلام	۱۵
گفتار دوم - مفهوم مسئولیت مدنی در حقوق ایران	۱۶
گفتار سوم - بررسی اهداف مسئولیت مدنی	۱۷
بند اول - هدف مسئولیت مدنی	۱۸
بند دوم - هدف در نظریه های مسئولیت مدنی	۱۹
بند سوم - تعدد اهداف و دسته بندی آنها	۲۰
گفتار چهارم - ضرورت تعیین هدف	۲۰
بند اول - رضایت زیان دیده	۲۰
بند دوم - مجازات خصوصی عامل	۲۱
بند سوم - برقراری عدالت	۲۲
بند چهارم - برقراری نظم و امنیت اجتماعی	۲۳
بند پنجم - احقاق حق زیان دیده	۲۳
مبحث دوم - مفهوم والدین	۲۴
مبحث سوم - مفهوم سرپرست	۲۵

مبحث چهارم - مفهوم فرزند	۲۵
مبحث پنجم - مفهوم حجر	۲۷
گفتار اول - تعریف محجور	۲۸
گفتار دوم - انواع حجر	۲۸
بند اول - حجر خاص	۲۸
بند دوم - حجر عام	۲۸
گفتار سوم - حجر از حیث هدف	۲۸
گفتار چهارم - اسباب حجر	۲۹
مبحث ششم - مفهوم صغیر	۲۹
مبحث هفتم - مفهوم جنون	۳۰
گفتار اول - اقسام جنون	۳۲
گفتار دوم - درجات جنون	۳۲
مبحث هشتم - خسارت	۳۳
گفتار اول - خسارت یکی از ارکان مسئولیت مدنی	۳۵
گفتار دوم - اقسام خسارت	۳۸
بند اول - خسارت مادی	۳۹
بند دوم - خسارت معنوی	۳۹
بند سوم - خسارت بدنی	۴۰
گفتار سوم - شرایط خسارت قابل جبران	۴۱
بند اول - مسلم بودن	۴۱

۴۲	بند دوم - مستقیم بودن.....
۴۳	بند سوم - شخصی بودن.....
۴۳	بند چهارم - عدم جبران قبلی.....
۴۳	بند پنجم - قابل پیش بینی بودن.....
۴۵	گفتار چهارم - شیوه های جبران خسارت.....
۴۵	بند اول - جبران عینی.....
۴۷	بند دوم - جبران غیر نقدی خسارت.....
۴۸	بند سوم - جبران نقدی خسارت.....
۵۰	بند چهارم - جبران معادلی.....
۵۰	بند پنجم - جبران خسارات کودک به وسیله والدین مقصر.....
۵۴	گفتار پنجم - مبانی اصل جبران خسارت.....
۵۶	گفتار ششم - جبران خسارت.....
۵۷	بند اول - مصادیق جبران خسارت.....
۵۷	بند دوم - دلایل طرفداران مجازات بودن دیه.....
۵۸	بند سوم - دلایل طرفداران خسارت بودن دیه.....
۵۸	بند چهارم - دلایل طرفداران خسارت و مجازات بودن دیه.....
۵۹	گفتار هفتم - وارد کنندگان خسارت.....
۶۰	گفتار هشتم - مسئول پرداخت خسارت.....
۶۰	گفتار نهم - پیشینه مسئولیت عاقله در پرداخت.....

گفتار دهم - برقراری مسئولیت مدنی فردی در جبران خسارت.....	۶۱
گفتار یازدهم - ارتباط بیمه مسئولیت و ایمنی در جبران خسارت.....	۶۲
گفتار دوازدهم - تعیین نرخ حق بیمه مسئولیت مدنی شناور برای جبران خسارت.....	۶۲
مبحث نهم - شرایط ظهور مسئولیت مدنی.....	۶۴
گفتار اول - وظایف و اختیارات سرپرست.....	۶۴
بند اول - مصادیق سرپرست.....	۶۷
بند دوم - سرپرست قراردادی.....	۷۱
فصل دوم: مسئولیت مدنی در فقه و حقوق	۷۵
مبحث اول - مسئولیت در حقوق ایران.....	۷۵
گفتار اول - سیر تحولی مسئولیت مدنی.....	۷۵
بند اول - سیر تدوین قانون مسئولیت مدنی.....	۷۷
بند دوم - مسئولیت مدنی و نظریات راجع به آن.....	۷۷
گفتار دوم - مسئولیت قراردادی.....	۷۸
گفتار سوم - مسئولیت اخلاقی.....	۷۹
گفتار چهارم - مسئولیت کیفری.....	۸۱
گفتار پنجم - مقایسه مسئولیت مدنی با سایر مسئولیت ها.....	۸۲
بند اول - مسئولیت قراردادی و قهری.....	۸۵
بند دوم - وجه تمایز مسئولیت قراردادی و قهری.....	۸۵
الف) وجه تمایز مسئولیت مدنی و مسئولیت اخلاقی.....	۸۵
ب) وجه تمایز مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری.....	۸۷

ج (وجه تمایز مسئولیت مدنی و مسئولیت قراردادی ۸۷	۸۷
گفتار سوم - راه های ثبوت مسئولیت مدنی..... ۸۸	۸۸
بند اول - خسارت و ضرر ۸۸	۸۸
بند دوم - عمل و رفتار زیانبار..... ۸۹	۸۹
گفتار چهارم - نظریه ها صادره در خصوص مسئولیت..... ۹۲	۹۲
بند اول - نظریه تقصیر شخصی..... ۹۲	۹۲
بند دوم - نظریه خطر..... ۹۳	۹۳
بند سوم - نظریه مطلق خطر..... ۹۵	۹۵
بند چهارم - نظریه خطر ناشی از عمل نا متعارف..... ۹۵	۹۵
بند پنجم - نظریه ناشی از انتفاع مادی..... ۹۵	۹۵
مبحث دوم - آثار مسئولیت مدنی..... ۹۶	۹۶
گفتار اول - مسئولیت سرپرستان..... ۱۰۰	۱۰۰
گفتار دوم - مسئولیت پدر و مادر..... ۱۰۲	۱۰۲
گفتار سوم - مسئولیت اشخاص در نگهداری از محجور بر حسب قرارداد ۱۰۴	۱۰۴
بند اول - مسئولیت سرپرست صغیر و مجنون..... ۱۰۴	۱۰۴
فصل سوم: بررسی مسئولیت مدنی قیم و سرپرست در خصوص اعمال مولی علیه ۱۱۵	۱۱۵
مبحث اول - التزام و تعهد به مراقبت..... ۱۱۵	۱۱۵
گفتار اول - التزام..... ۱۱۵	۱۱۵
بند اول - التزام قانونی..... ۱۱۶	۱۱۶

بند دوم - التزام قراردادی.....	۱۱۶
گفتار دوم - تعهد به مراقبت و نگهداری.....	۱۱۷
مبحث دوم - فرض تعدد سرپرست و مراقبین.....	۱۱۸
مبحث سوم - احکام مسئولیت و جمع ضمان دیوانه ، کودک و سرپرست.....	۱۲۱
مبحث چهارم - دیدگاه قانون و فقه در خصوص مسئولیت مدنی.....	۱۲۳
گفتار اول - مسئولیت صغیر و مجنون در حقوق اسلامی و قانون مدنی.....	۱۲۳
گفتار دوم - مسئولیت مدنی صغیر و مجنون در حقوق جدید.....	۱۲۴
مبحث پنجم - مسئولیت سرپرست در صورت ارتکاب تقصیر در نگهداری.....	۱۲۸
مبحث ششم - مسئولیت والدین بر مبنای تقصیر.....	۱۳۰
مبحث هفتم - استثنائات ماده ۷ قانون مسئولیت مدنی.....	۱۳۳
مبحث هشتم - محدودیت های ماده ۷ قانون مسئولیت مدنی.....	۱۳۶
مبحث نهم - آرا وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور.....	۱۳۷
گفتار اول - ایجاد ضرر توسط صغیر.....	۱۳۷
گفتار دوم - تصمیم دادگاه راجع به عزل قیم.....	۱۳۷
گفتار سوم - عبارت نصب قیم در بند ۳ از ماده لایحه قانون دادگاه مدنی خاص.....	۱۳۷
گفتار چهارم - رسیدن صغار به سن بلوغ.....	۱۳۸
گفتار پنجم - سمت ولایت قهری پدر نسبت به فرزند.....	۱۳۸
گفتار ششم - وظیفه سازمان ثبت احوال.....	۱۳۹
گفتار هفتم - مرجع تعیین قیم برای صغیر مقیم ایران.....	۱۳۹
گفتار هشتم - عزل و تعیین قیم جدید و تعیین قیم موقت.....	۱۴۰

نتیجه گیری..... ۱۴۱

پیشنهاد..... ۱۴۶

منابع و مأخذ..... ۱۴۷

کلیات کتاب

مقدمه

واژه مسئولیت در زبان عربی مصدر جعلی از مسئول است و در آیات و احادیث اسلامی به معنی مورد بازخواست و مجازات واقع شدن به دلیل انجام یا خود داری از انجام کاری به کار رفته است و به این معنی با دو اصطلاح تکلیف و اهلیت در اصول مترداف است ، با توجه به اینکه اسلام بیشتر بر پایه تکالیفی استوار است که شرع برای انسان مقرر نموده است و در عرصه و جهان بینی اسلامی به انسان به عنوان موجودی مسئول نگریسته میشود ، بیشتر معنی اخلاقی از آن به ذهن متبادر میشود و در کتب فقهی به عنوان اصطلاحی عام که تمام مسئولیت های حقوقی را نیز در بر میگیرد به کار نرفته است . در حقوق اسلام معنای مسئولیت حقوقی را باید در کلمه " ضمان " جستجو کرد . در زبان عربی ضمان به معنی بر عهده گرفتن ، ملتزم شدن و کفیل شدن آمده است. مسئولیت سرپرست ناشی از فعل صغیر ، یا مسئولیت سرپرست ناشی از فعل مجنون، مصداق اعلای مسئولیت مدنی سرپرست نسبت به اعمال شخص مولی علیه بوده و ماده ۷ قانون مسئولیت مدنی مقرر میدارد " کسی که نگاهداری یا مواظبت مجنون یا صغیر قانونا یا بر حسب قرارداد به عهده او میباشد در صورت تقصیر در نگاهداری یا مواظبت مسئول جبران زیان وارده از ناحیه مجنون یا صغیر میباشد و در صورتی که استطاعت جبران تمام یا قسمتی از زیان وارد را نداشته باشد از مال مجنون یا صغیر ، زیان جبران خواهد شد و در هر صورت جبران زیان باید به نحوی صورت گیرد که موجب عسرت و تنگدستی جبران کننده نباشد."

گاه خسارت را اشخاصی وارد می آورند که در عین حال که مجنون یا صغیر نمی باشند تحت مراقبت شخص دیگری بوده و اصولا هم مالی برای جبران ندارند مانند دانش آموزی که به تازگی به بلوغ رسیده باشد و در محیط مدرسه سبب خسارت دیگری شده باشد در این فرض اگر سرپرست یعنی آموزگار مسئول نباشد عملا زیان دیده به جبران خسارت شایسته ای دست نمی یابد به همین دلیل بوده که برخی را به این عقیده سوق داده است که مسئولیت مدنی سرپرست نسبت به اعمال مولی علیه ممکن است ناشی از یک وضعیت حقوقی در شخص تحت مراقبت باشد.

فصل اول

مفاهیم بنیادین

مبحث اول - مسئولیت مدنی

بعد از خارج شدن انسان ها از وضعیت طبیعی و تشکیل دولت حقوق و منابع در هر جامعه ای بر اساس معیارهایی خاص در بین اعضای آن توزیع میشود ، عواملی ممکن است توزیع قبلی ثروت و حقوق را به ضرر عده ای به هم زند. دسته ای از این عوامل ، عوامل طبیعی است و منشا انسانی ندارد. در بیشتر جوامع سیاسی ، برای برقرای عدالت توزیعی قبل ، این گونه هزینه ها از طریق گرفتن مالیات و برقراری نظام تامین اجتماعی ، در کل جامعه پخش می شود یا افراد با بستن قرارداد بیمه ی خصوصی ، خویشان را در مقابل اینگونه بد بختی ها بیمه می کنند.

اما گاهی افراد با ضرر زدن به یکدیگر عدالت توزیعی قبلی را به هم می زنند ، در این صورت این پرسش مطرح می شود که هزینه های اینگونه حوادث را که منشا انسانی دارد را چه کسی باید تحمل کند زیان دیده ، فرد یا افراد دیگری یا جامعه. مبنای تکلیف وارد کننده زیان به جبران خسارت همواره ناظر به گذشته است و مسئولیت مبتنی بر تقصیر است و تنها وجود رابطه سببیت یا پیش بینی ضرر و امکان دوری از آن برای تحقق مسئولیت کافی است.

گفتار اول - مفهوم مسئولیت مدنی در حقوق اسلام

واژه مسئولیت در زبان عربی مصدر جعلی از مسئول است و در آیات و احادیث اسلامی^۱ به معنی بازخواست و مجازات واقع شدن به دلیل انجام یا خود داری از انجام کاری به کار رفته است و به این

۱ - آیه ۳۴ سوره الاسرا " ... ان العهد کان مسوولا " چرا که روز رستا خیز در مورد عهد و پیمان از شما پرسیده می شود؛

- آیه ۳۶ همان سوره " ... ان السمع و البصر و الفواد کل کان عند مسوولا " بی گمان انسان در برابر کارهایی که چشم و گوش و دل و سایر اعضای دیگر وی انجام می دهد مورد باز خواست قرار میگیرد.